

METENIS SVĒTKU LAIKS

Meteni – latviešu senā laika skaitīšanas sistēmā – **Gada beigas**. Beidzas ziema. Pelnu diena - **Jaunais gads**. Sākās pavasaris.

Dažādas pazīmes norāda, ka senlatviešiem gadumija bijusi Meteņos. Latīņu valodā “meta” nozīmē griešanas vietu, gadu, robežu; latviešiem “meti” nozīmē laika griežus, mēru.

Meteni atrodas starp ziemas (Ziemassvētki) un pavasara (Lieldienas) saulgriežiem – mūsdienu kalendārā - **6. februārī**.

Izplatītākā Meteņdienas svinēšana ir **septītajā otrdienā pirms Lieldienām**.

Sauc Meteni arī par Miesmeti, Pīrāgdienu, Vastlāvi, Aizgavēņiem u.c.

Visas latviešu gadskārtas svinamās dienas ir bagātas dažādām izdarībām, kas domātas ļaužu prieka izpaušmei. Bet tikpat bagātas tās ar analogiskām darbībām un rituāliem, kuru **galvenais uzdevums ir veicināt labestību un atvairīt ļaunumu**, paust pateicību par iegūto un sasniegto, kā arī **nodrošināt auglību un labu ražu nākamajā laika posmā**.

METENIS

VIETA UN SAGATAVOŠANĀS

Meteņu dienai ir jautrs raksturs.

Meteņiem paredzēta viena diena. Notiek gaidīšana. **Braukšana tālos ciemos un vizināšanās ar ragavām, vakarā ir Meteņu mielasts un budēļos iešana.** Nākamā diena - svētdiena ir īstā Meteņu diena. Turpinās mielošanās, ciemošanās, vizināšanas un dziedāšana. Diena beidzas ar Meteņa izvadīšanu.

Meteņus svin sētā, pa ceļam uz citu ciematu (sētu) un mājās.

- Līdz Meteņiem jāpabeidz vērpšana un meitām iesāktā kodaļa, ja tomēr tas neizdodas, tad puīši apļēj kodaļas ar ūdeni un iesprauž sniega kupenā – lai augtu brangi lini.
- Meteņu dienā nedrīkst vērpēt, nedrīkst strādāt, nedrīkst šūt.
- Meteņu dienas rītā nedrīkst ilgi gulēt, jo no paša rīta vajadzētu iet uz kalnu un nolaisties ar ragavām, skaitot:

Audziet man gari lini,

Virpuļos griezdamies.

- Metenim vija vīzes un pina auklas. Pavasarī linu sējot, šīs vīzes āva kājās.
- Kustība pār kalnu simbolizē gaismas gājumu debesīs.

Meteņu zīme ir katra jauna aktīva aizsākuma simbols. Zelta krusts, kas aizpilda Saules zīmes tukšumu rada jaunu, dinamisku attīstības stāvokli un norāda uz apzinātu ieešanu dzīves telpā, dažādo materiālās pasaules un domformu viducī.

Nāc nākdams Metenīti, daudz uz tevi gaidītāju –

Gaid' arāji, ecētāji, gaid' miezīšu sējējiņi.

METENIS

SVĒTKU DALĪBNIEKI

Latviešu iztēlē, svinot Meteņu gadskārtējo atnākšanu, viņš parādās kā Meteņdienas cilvēkojums, kas darbojas ļaužu vidū lauku sētā.

Metenis, kā gaismas personificējums ar savām raksturīgām īpašībām un darbībām iekļaujas gadskārtas teiksmu tēlu – Dievadēlu pulkā. **Metenim ir ģimene ar dēliem un meitām.**

Meteņami piecu dēli, visi pieci arājiņi;

Meteņami piecas meitas, visas meitas malejiņas.

Meteņa raksturīgā darbība ir vizināšanās ar kamanām, kas nodrošina garu lina augšanu un veicina auglību druvās. Meteņa piederumos redzamāko vietu ieņem cūkas galva un ausis, cūkas kājas un miežu plācenis.

Vairākas jautras sacensības notiek starp **bērniem**.

Meteņu vakarā vizināšanās izdarībā piedalās **visi sētas ļaudis**.

Meteņu mielas simboliski piedalās arī **pats Metenis**.

Meteni saņem **saimniece**.

METENIS

RITUĀLS, VEICAMO DARBĪBU NOLŪKS, JĒGA

Ko tradicionāli dara svētkos?

- brauc no kalna ar ragaviņām;
- slidinās pa ledu;
- brauc ciemos;
- iet ķekatās; puīši pārgērbjas par meitām, meitas - par puīšiem;
- cep plāceņus un pīrāgus;
- vāra biezputru;
- spēlē spēles, iet rotaļās.

Izplatītākās Meteņu izdarības -vizināšanās, dejošana, maskošānās. Maskošānās reizē un Meteņa dzīšana ir saistītas ar teatralizācijas elementiem. Ar Meteni izbeidzas maskoto gājieni laiks.

Galvenais notikums Meteņdienā ir vizināšanās ar ragavām. Bērniem kultēs dod līdz kūkas ausi vai kāju. Jo tālāk un ātrāk no kalna nobrauks - jo lielāka cerība, ka vasarā garāki lini augs.

Var vizināties arī uz ledus: ūdenī iesaldētam koka stabam uzmauc virsū ratu un pie tā piesien kārti, kuras garākajā galā piesien ragavas. Pašā Meteņu vakarā vizināšanās izdarībās piedalās visi mājas ļaudis.

Vakarā mielastā daudzina Meteni. Neiztiek arī bez raksturīgās saimnieces dejas, kuras nozīme- veicināt auglību, sevišķi to attiecinot uz liniem un lopiem.

Pēdējo reizi iet ķekatās uz kaimiņmājām, jo budēļi nes mājai svētību un auglību.

Meteņos tālo ciemu braukšanai ir simboliska nozīme – tā veicina linu un lopu labu padošanos nākamā vasarā. Meteņos ciemojās uz vietas vairākas dienas. Iesāk Meteņa vakarā un kādreiz brauc mājās tikai trešajā dienā – Pelnu dienā. Meteņos ciemos var braukt arī bez aicināšanas.

Meteņu vakarā vizināšanās izdarībā piedalās visi sētas ļaudis.

Maskā tērptais gājiena laikā dejo atbilstoši viņa pieņemtajam tēlam(lācis- lāciski, āzis- āziski...) Pārgērbtais pretējā dzimuma drēbēs , arī maina savu dejas stilu. Dejā tāpat kā melodijai un tekstam, ir svarīga improvizācija.

Kā gērbjas?

Dejas, rotaļas, dziesmas, spēles Metenī vienmēr ir kopīgas un izdarāmas lielā pulkā. Iespējamās maskas - buku, kazu un citu dzīvnieku maskas, iespējams, ka citas maskas tika pievienotas pēc kāda laika. Meteņos varēja arī gērbties pretējā dzimuma drēbēs (aizklājot vai nokrāsojot seju). Tiek atzīts, ka bija vismaz 2 maskošānās veidi, kas cits no cita tiek nošķirti.

Dzīvnieku maskas

Īpaši svarīgi bija buki, par kuriem maskojās jauni vīrieši. Atbilstošajai maskai bija jāpieskaņo atbilstošas kustības. Iespējams, ka gāja rotaļās „Āzīti, bucīti, kur liki bārdiņu” „Kur tad tu nu bijī, āzīti manu” Tiek domāts, ka dažas citu dzīvnieku maskas (vilks, kaza) pieder tam pašam folkloras slānim.

MASKAS- lācis, āzis, kaza, govns...

Cilvēku maskas

Metēnos varēja arī ģērbties pretējā dzimuma drēbēs (aizklājot vai nokrāsojot seju). Metenī nāk pārbaudīt kā zemnieki strādājuši, vēlot viņiem auglību. Mājiniem pieskaroties ar kadiķa vai cita koka zaru, kā arī izdancinot mājiniem vēl auglību.

Metēnu maskas sauc par Meteņa bērniem, spiekstiņiem, par skutelniem jeb suselniem (vīrieši velk sieviešu drēbes – un otrādi)

Harijs Sūna maskoto cilvēku dejās izceļ 3 deju veidus:

- Dažāda veida lēcieni (auglības veicināšanai)
Ķekatā, Ķekatā
Lēksim kāļu dārziņā,
Lai aug kāļi, kāpostiņi
Rūtainām lapiņām.
- Griešanās
Sasagrieza čigāniņi
Istabiņas dibinā;
Sagriez, Dievs, rudzus, miežus
Lielajā tīrumā.
- Mīdīšanās, mīņāšanās
Parādi, tētiņ,
Kur linu druva,
Lai var ķekatas
Zālīti izmīt;
Liniņi druvā,
Zālīte ežā.

Jēdziens „Ķekatās lēkt” pirmoreiz fiksēts 1685. gada J. Langija sarakstītajā latviešu-vācu vārdnīcā(skaidrots kā Metenis, Vastalāvis). „Ķekatās lēkt” apzīmē visu maskošānās norisi, taču būtiskas ir īpaši arī dejiskās izdarības.

Metenī daudz jādejo saimniecēm, lai kopā ar citām Meteņu izdarībām nodrošinātu labu linu ražu, kā arī, lai esošie mājdzīvnieki būtu veseli.

Kādus īpašus priekšmetus svētkiem sagatavo un izmanto?

Gaidot Metēnus, jāpaspēj iesaldēt mietu dīķī, lai būtu kur uzlikt ratu riteni ledus grieztavām. Tās sauc arī par *ratu uz ledus, urru un rundlēzi*.

Pie rata uz ledus piestiprina garu kārti, kuras galā piesien ragavas. Daži sēžas ragavās, citi - griež. Iet, ka zib vien! Kad kāds beidzis griezties, tas nokož kumosu no cepeša vai pacienājas ar pīrāgiem.

Metenam putru viru

Deviņiem miezīšiem;

Man deviņi bāleliņi -

Miežu putras ēdājiņi.

Ko ēd?

Metēnos klāj baltu vai dzeltenu galdautu. Galdu rotā zaļumiem, mētrām, staipekņiem. Ēdieni ir līdzīgi Ziemassvētku galdam- koča, lielie pīrāgi, kaņepju un miežu plāceņi, slokatnis, pupas un zirņi, biezputras, cūkas kājas un šņukurs. Jāvāra cūkas aste, lai labībai ir garas un pilnas vārpas. Dzērieni- piens, alus.

Miežu plācenis

500g miežu miltu, 1 glāze piena, 75 g sviesta, 25 g rauga, 100g kartupeļu, naža gala sāls.

Pienu, sviestu, sāli sajauc un sasilda 30°C. Šķidrumā izšķīdina raugu un iejauc miltus. Mīklu labi samīcas. Mīcot pieliek sašķaidītus, novārītus kartupeļus. Samīcītu mīklu noliek siltā vietā un uzraudzē. Kad mīkla uzcēlusies, ta apgriez atpakaļ un uzraudzē otrreiz. Tad izveido plaukstas lieluma plācenīšus, liek uz ietaukotas pannas un cep krāsnī gatavu. Ēd ar skābu krējumu.

Ej projām, Metenīti,

Ar to miežu plācenīti;

Man atnāks Lieldieniņa

Ar baltām oliņām.

Taukonis

Vāra kā biezputru no putraimiem un grūbām. Ja ir gaļa, tad pieliek kādu gabaliņu; ja gaļas nav, pieliek mazliet tauku, piegriez sīpolu, pievieno sāli.

Zīdenis

Neliela cūkas kājiņa, 250 g zirņu, 150 g grūbu, ūdens pēc vajadzības, 4 piparu graudi, 1 sīpols.

Žāvētai cūkas kājai pārlej ūdeni, pieliek grūbas, sagrieztu sīpolu, piparus un sāli. Uzvāra. Pieliek izmērcētus zirņus un vāra, kamēr zirņi un gaļa mīksti.

Slokatnis

600 g rupju kviešu miltu, 1l piena, 75 g sviesta, 25 g rauga.

Pildījumam : 250 g žāvēta speķa, 2 sīpoli, pipari, naža gala sāls.

Mīklu gatavo kā miežu plācenim.

Gatavo mīklu sadala 2 daļās. Vienu plānā kārtā uzklāj uz ietaukotas un miltiem izkaisītas plāts. Visu pārklāj ar sīku sagriežtiem sīpoliem, speķa gabaliņiem un pipariem. Otru daļu arī

izveltnē un pārliet pāri. Malas piespiež cieži kopā. Virsu nosmērē ar olu. Lielā karstumā cep apmēram 15 minūtes. Galdā pasniedz, sagrieztu mazākos gabaliņos.

Iejava

To gatavo kā saldo ēdienu no rupjmaizes iejavas. Rudzu miltus iekuļ siltā ūdenī, pieliek rudzu mīklu vai paniņas un ļauj siltā vietā ieskābt. Tad vāra, klāt liekot rupjus vai bīdelētus rudzu miltus, biežputras biežumā. Saldina ar cukuru. Lai būtu garšīgāka, pieliek nedaudz žāvētus ābolus. Pasniedzot klāt dod saldu pienu.

Ko dzied?

Meteni gaidot, dziedam.

1.Nāc nākdamis, Metenīti,
Daudz uz tevi gaidītāju;
Gaid'arāji, ecētāji,
Gaid' miezīšu sējējiņi.

2.Metens nāca pār kalniņu;
Ko Metenis atnesīs?
Cūkas ausi atnesīs,
Miežu miltu plācenīti.

3.Meteņam pieci dēli,
Visi pieci arājiņi;
Meteņam piecas meitas,
Visas piecas malējiņas.

4.Uz Meteni tālu braucu,
Lai liniņi gari aug;
Uz Lieldienu šūpojos,
Lai telītes barojās.

Braucot ragavās, var dziedāt:

Vizu, vizu, Metenīti,
No kalniņa lejiņā;
Lai aug man gari lini
Zeltotāmi podziņāmi.

Gari laidu kumeliņu
Meteņdienas vakarā;
Lai aug lini tievi, gari
Mana tēva tīrumā.

Pabeidz dainu pats ar savu vēlējumu ...

Vizu, vizu, Metenīti,

No kalniņa lejiņā;

Lai _____

_____ !

Ko dejo?

Meteņu vakarā kārtīgi jāizdancojas. Jāmēģina sagūstīt lietuvēnu. Visiem mājiniem jāsanāk ar žvadzekļiem rokās un jātaisa iespējami lielāks troksnis. Vienam jānostājas durvīs ar tukšu maisu, lai lietuvēns bēgot tur iemestu bagātību. Daudz dāvanu no viņa var dabūt, ja Meteņa vakarā ielien maisā.

Vakara nodarbībās ietilpst Meteņa daudzinašana un **raksturīga Saimnieces deja**, kuras nozīme ir veicināt ražību un auglību, sevišķi to attiecinot uz līnīm un lopiem.

Dietu dietu, saimniece, Metenīša vakarā,

Lai līnīši gari auga, lai telītes barojās.

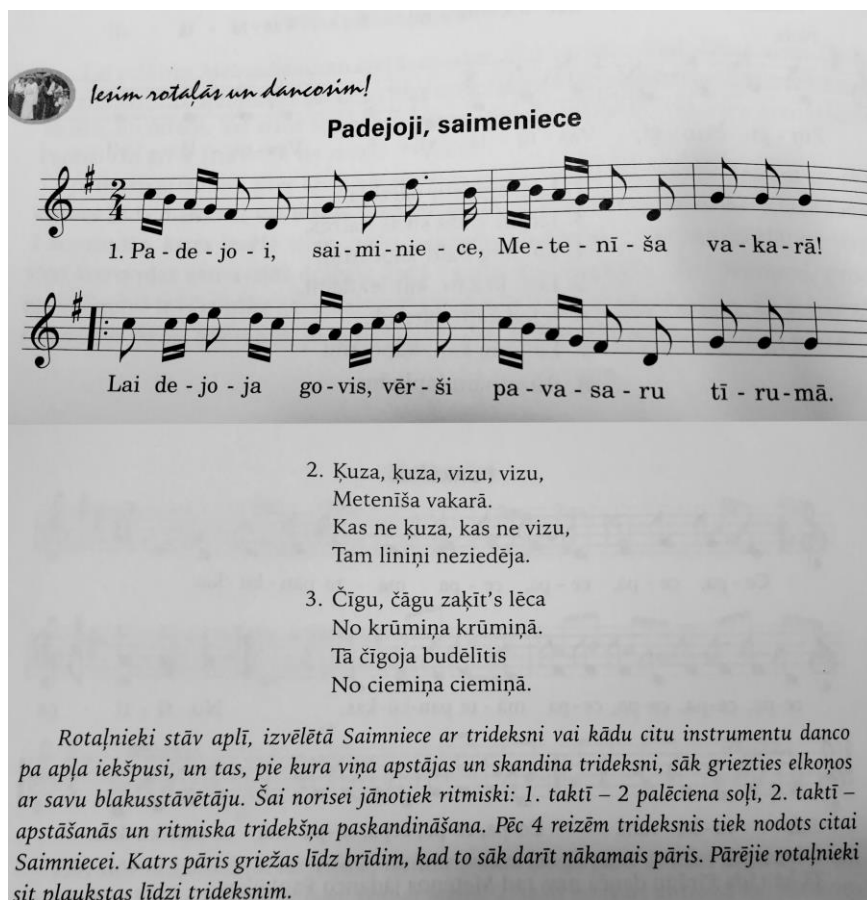
Padanco, saimniece, Metenīša vakarā,

Lai danco govis vērši pavasar' tīrumā!

Lec mani jēriņi, lec kazlēniņi,

Ij es pati palēkāju Metenīša vakarā.

Rotaļdeja “Padejo, Saimniece”

Ieīm rotālās un dancošim!

Padejoji, saimniece

1. Pa - de - jo - i, sai - mi - nie - ce, Me - te - nī - ša va - ka - rā!

Lai de - jo - ja go - vis, vēr - šī pa - va - sa - ru tī - ru - mā.

2. Ūza, ūza, vizu, vizu,
Metenīša vakarā.
Kas ne ūza, kas ne vizu,
Tam līniņi neziedēja.

3. Čīgu, čāgu zaķīt's lēca
No krūmiņa krūmiņā.
Tā čīgoja budēlītis
No ciemiņa ciemiņā.

Rotaļnieki stāv aplī, izvēlētā Saimniece ar trideksni vai kādu citu instrumentu danco pa apla iekšpusi, un tas, pie kura viņa apstājas un skandina trideksni, sāk griezties elkoņos ar savu blakusstāvētāju. Šai norisei jānotiek ritmiski: 1. taktī – 2 palēciena soļi, 2. taktī – apstāšanās un ritmiska tridekšņa paskandināšana. Pēc 4 reizēm trideksnis tiek nodots citai Saimniecei. Katrs pāris griežas līdz brīdim, kad to sāk darīt nākamais pāris. Pārējie rotaļnieki sit plaukstu līdz trideksnim.

Dejas Meteņos ir jautras.

Deja: **Metieniņš**

<https://www.youtube.com/watch?v=IskbLfYZoGE>

Deja: **Liela skāde notikusi**

<https://www.youtube.com/watch?v=4FRiVTG306Q>

Tā kā tāda Pīrāgu danča nav, tad Meteņos dejo **Pankūkas**:

PANKŪKAS

PANKŪKAS

Ce - pa, ce - pa, ce - pa, ce - pa mā - te pan - kū - kas,
ce - pa, ce - pa, ce - pa, ce - pa mā - te pan - kū - kas. No rī - ti - ņa
līdz va - ka - ram. Ce - pa, ce - pa, cepa, ce - pa mā - te pan - kū - kas.

Tā kā tāda Pīrāgu danča nav, tad Meteņos jādanco Pankūkas.

Pāri nostājas gatvē viens aiz otra: meita puisim pie labās rokas. Pirmajās divās taktīs partneri ar diviem polkas solīšiem (nelecot uz augšu kā skatuves dejās) dejo uz priekšu, nākamajās divās taktīs skrien 4 skrējiena soļus uz priekšu, uz pēdējo soli apgriežas pretējā virzienā un sadod otras rokas. To pašu izpilda pretējā virzienā, beigās atgriežoties vecajās vietās. Dejas 2. daļas 1. taktī abi izpilda vienu sānisku lēciena soli viens otra virzienā (meita sāk ar kreiso kāju, puisis – ar labo), sadotās rokas saliecot elkoņos, tad 2. taktī ar tādu pašu sānisku soli atvirzās viens no otra (sadtās rokas izstiepjot). 3. taktī meita ar četriem skrējiena soļiem, veicot veselu apgriezienu pa kreisi, pārdejo puisim pie otras rokas, puisis tikmēr skrējiena soļus izpilda pa labi. Puisis meitai palīdz iesākt griezienu, mazliet paraujot viņu aiz rokas, un tūlīn jau sniedz kreiso roku, sagaidot kreisajā pusē. Šo pašu darbību, mūzikai atkārtojoties, izpilda pretējā virzienā un tad visu 2. daļu izpilda vēlreiz.

Bieži sastopama deja: **Precinieki**

Precinieki

1. Lab-va - ka - ru, mei - tu mā - te, ka - la - do, ka - la - do!
Do - si ma - nim ma - lē - ji - ņu? Ka - la - do, ka - la - do!

2. Vēl nedošu, vēl nedošu, 6. Vēl nedošu, vēl nedošu,
Kamēr brauksi otru reizi! Kamēr mani mīļi lūgsi.

3. Es atbraucu otru reizi, 7. Kamēr mani mīļi lūgsi,
Dosi manim malējiņu? Līdz zemei klanīsiesi.

4. Vēl nedošu, vēl nedošu, 8. Es māmiņu mīļi lūdzu,
Kamēr brauksi trešo reizi! Līdz zemei klanījosi.

5. Es atbraucu trešo reizi, 9. Es izvilu no māmiņas
Dosi manim malējiņu? Ar bizēmi malējiņas.

*Visi rotaļnieki sastājas 2 rindās – puīšu rinda pretim meitu rindai.
Dziedot 1. pantu, puīši ar 8 soļiem nāk pretim meitu rindai, paklanās un tāpat atkāpjas.
Līdzīgi dara meitu rinda. Un tā līdz pēdējam pantam, kura laikā puīši paņem sev līdzī "malējiņas", iepriekš izvēlējuši tās pēc kaut kādām pazīmēm (piemēram: "ar brunčiem malējiņas", "ar bizēm malējiņas" vai "īsiem matiem malējiņas").*

Dejo arī citas dažādas jautras dejas un iet rotaļās:

Kur tad tu nu bijī, āzīti manu,

Āzīti, bucīti, kur liki bārdiņu,

Sieviņa turēja kudlainu āzīti,

Jēriņu deja,

Saimnieces deja (ar slotu)

Ķekatu lēkšana,

Metēņa skrējiens,

Metēņa ķēde

Ko spēlē?

Parasti Metēņos mēs ejam rotaļas par vilku un kazu, lai vēl vairāk pastiprinātu gaismas uzvaru pār tumsu, kas tika izspēlēta jau Ziemassvētkos, dažādas dzīvnieku rotaļas, jo bērni bieži maskojas dažādās dzīvnieku maskās.

“Kur tad tu nu bijī, āzīti manu?”, kur katrs bērns var izrādīt savu īpašu kustību, kad nonāk apļa vidū, pārējie to atkārto.

Rotaļas un spēles palīdz atklāt un caur personisku pārdzīvojumu izjust Meteņu būtību - diet, lēkt, spēkoties, lai veicinātu nākamā gada ražu un auglību.

- Lācis bišu dārzā;
- Ragana;
- Brāļošanās;
- Iet kaķu birzēs;
- Gaiļu cīņa;
- Kaut ķīšus;
- Div'laiviņas peld pa jūru;
- Trīs riņķīši dundurs grieza;
- Salmu kūlis;
- Kas dārzā? (Muktupāvels, 1989)

Meteņos izspēlējam arī sacensību skrējienus: potīšskreju, atpakaļrāpi, mugurleci, šekumskreju. Te var pārliecināties par par lielo azartu - skrienot, lecot, rāpojot.

Rotaļa - Divi akļie

Dalībnieku skaits: neierobežots

Novietojums: Aplī, satvērtām rokām. Divi dalībnieki dārziņa vidū aizsietām acīm.

Rotaļas laikā jābūt pilnīgam klusumam - orientēšanās notiek tikai pēc dzirdes.

Norise: viens ķer, otrs bēg, līdz to izdodas noķert.

Rotaļa - Pavedienu vērt

Šo vienkāršo, bet patīkamo rotaļu var izvēlēties tikai tad, ja dalībnieku skaits krietni liels. Visi dalībnieki sastājas divās rindās - vienā zēni, otrā meitenes. Abās rindās dalībnieku skaits ir vienāds. Rindas nostājas viena otrai pretī. Katrs zēns ar sev pretī stāvošo meiteni sadodas rokās, paceļ rokas gaisā un tur tik augstu, lai pa roku apakšu bez lielas pieliekšanās var staigāt cauri. Rindas galā pēdējais pāris nolaiž gaisā paceltās rokas, ātri savieno iekšējās rokas un viens otram blakus, rokās turēdamies, iet pa pacelto roku apakšu rindu starpai cauri, it kā pa tuneli. Tiklīdz pirmais pāris iegājis "tunelī", tūliņ iet otrs pāris, pēc otrā trešais, tad ceturtais utt. Tie, kas izgājuši cauri, nostājas rindas priekšgalā. Rotaļu turpina, cik ilgi patīk.

Arī šeit ir vajadzīga uzmanība un izveicība. Pārim, kura neuzmanības vai neizveicības dēļ rotaļa izjūk, var likt dot un pēc tam izpirkt ķīlu.

Rotaļa - Suns un zaķis

Rotaļnieki saķeras rokās un izveido riņķi, tad ir "dārzs". "Dārza vidū stāv "zaķis", bet ārpusē - "suns".

Suns vaicā: *"Ej, garausīt! Ko tu mana kuga dārzā dari?"*

"Kāpostus ēdu," atbild zaķis.

"Kas tev atļāva?"

"Neviens."

“Ko tu darīsi, kad kungs nāks?”

“Tad laidīšu pekas vaļā.”

“Bet es tevi vis prom nelaidīšu,” nosaka suns un sāk ķert zaķi.

Riņķī stāvošie sacel rokās augšā, un zaķis veikli lien pa roku apakšām arvien uz priekšu. Viņam pakaļ dzenas suns, kurš drīkst līst tikai pa to pašu vietu, kur zaķis līdis. Ja suns izlien pa citu vietu un tad noķer zaķi, neskaitās, - sunim jāpalaiž zaķis un jāķer no jauna. Kad suns noķer zaķi, rotaļa beidzas. Rotaļas turpināšanai suns un zaķis savā vietā izvēlas citus rotaļniekus.

Rotaļa - Pīrādziņš

Visi rotaļnieki, bez viena, nostājas rindā, cits aiz cita. Priekšējais ieliek rokas sānos, pārējie uzliek rokas priekšā stāvošajam uz pleciem. No rindas atpakaļ palikušais ir “pircējs”, - tas iet uz maiznīcu “pīrādziņus” pirkt.

Rindas priekšgalā stāvošais ir “maiznieks”, visa garā rinda - “krāsns”, bet pēdējais rindinieks - “pīrādziņš”.

Pircējs pienāk pie maiznieka un saka:

“Labrīt, maizniek'meister!”

“Labrīt, labrīt, pircēja kungs! Ko laba vēlaties?”

“Vēlos pīrādziņus! Vai gatavi?”

“Vēl ne, bet drīz! Krāsni cepas!”

Tajā pašā brīdī pīrādziņš rindas galā iesaucas: *“Gatavs, gatavs, tak viņš projām manās!”* un, atrāvies no pārējās rindas, skrien sāņus, vairīdamies no pircēja, kurš viņu ķer, un mēģina tikt rindas priekšgalā, kur tam jānostājas maiznieka priekšā.

Ja tas izdodas, tad viņš paliek par maiznieku, rindas pēdējais rotaļnieks - par pīrādziņu, bet pircējam jāpaliek par pircēju līdz var pīrādziņu noķert. Noķertais pīrādziņš paliek par pircēju, bet manīgais pircējs tiek maiznieka godā.

Rotaļa turpinās tik ilgi, līdz visi bijuši par pīrādziņu un dabūjuši skriet.

Pīrādziņam mūkot, maiznieks pūlas to no pircēja aizsargāt, un tāpēc tas ar visu krāsni steidzas pīrādziņam pretī. Lai krāsns neizjuku, visiem rotaļniekiem stingri ir jāturas vienam pie otra.

Rotaļa - Virvi riņķot

Sadabūjuši kādu virves gabalu, divi lielāki zēni saņem to katrs pie gala, nostājas viens otram pretī un izstiep virvi. Virve jātur tā, lai virves līkums būtu apakšā. Zēni reizē iesāk virvi lēni un vienmērīgi riņķot. Pārējie zēni cits pēc cita mēģina tikt virvei vai nu pāri, vai arī pa apakšu cauri. Kamēr virves līkums uz leju, viņi lec virvei pāri, bet, kad līkums aukšā, tad lūko pa apakšu izlīst cauri. Lielākiem zēniem labāk patīk lēkt pāri, mazākie, turpretī izvēlas līst pa apakšu.

Rotaļa - Baltkrēpe

Vienam rotaļniekam rokā pagara balta nūja. Nūjas turētājs stāv. Pārējie visi nogulstas uz vēdera zemē. Stāvētājs aizsviež nūjiņu un sauc: “*Baltkrēpe skrien!*” Guļošie atsaucas: “*Ķer, ķer!*”, uzlec kājās un steidzas “baltkrēpi” meklēt.

Kurš nūjiņu atrod, tas paliek par baltkrepes sviedēju.

Metēņu laikā var spēlēt arī visiem zināmās rotaļas: “Sunīši”, “Pēdējais pāris”, “Divi par maz, trīs par daudz”, “Trjdeviņi”, “Kaķis un pele” u.c.

Metēņu svinību norisē noteikti var iekļaut arī dažādus braucienus un skrējienu ar ragaviņām. Pirms Metēņu svinībām var uzdot arī īpašus uzdevumus klasēm, lai viņi sagatavo kādu rotaļu vai spēli un tad iemāca citiem. Var spēlēt arī dažādas derību un sacensību spēles:

- vilkšanās pirkstiem;
- sišanās plaukstām;
- uzlēkt abām kājām reizē uz mucas vai kāda cita priekšmeta;
- ar zobiem no zemes pacelt kādu priekšmetu;
- dažādi akrobātiski vingrinājumi, starp tiem arī kučkošanās (kūleņošana) un kāpšana plecos, kur vajadzīgs daudz veiklības, drosmes un lokanības;
- dejas, it sevišķi virpuļošana.

Bibliogrāfija: Siliņa-Jasjukeviča, G. (2008). *Tradicionālā kultūra bērniem*. Rīga: RaKa.

SCENĀRIJS ĀRPUSKLASES PASĀKUMAM

2 dienu izbrauciens uz lauku mājām

Sestdiena. Pulcējamies pie skolas. Pieceļamies agri.

Braucam ar autobusu (līdzī ņemam ragavas, nodrošināmies ar siltām drēbēm un ēdienu) līdz lauku mājām.

Ejam ciemos. Ragavas. Mežs (vai kalni).

Pa ceļam izvizināmies ar ragavām (rīkojam sacensības, izdarības vidū – uzkoda):

- kurš tālāk nobrauks no kalna (Dziesma - Vizu, vizu);
- kurai grupai lielāka sniega bumba;
- (dažas citas rotaļas pēc grupas vajadzībām/ interesēm).

Ejam ciemos:

- uzkoda;
- cepam pīrāgus (pīrāgu cepšanas gaitā var izspēlēt rotaļu “Pīrādziņš”).

Vakarā pirms mielasta notiek Meteņa sagaidīšana:

- saimnieces deja!
- Pie galda stāstam ticējumus. Vai zināt, ka...

Ejam būdeļos (viena grupa iet, otra pieņem ciemos):

- min mīklas;
- dejo kopā dejas (Metieniņš, Liela skāde notikusi, Pankūkas);
- dzied dziesmas;
- kurina ugunskuru.

Meteņa izvadīšana:

- laukā maisā metam pīrāgus (aplejam ar ūdeni vai sniegu);
- mazos bērnus (ja sniega daudz), var ielikt maisā un mest sniega kupenā.

Gulēt iešana.

Pelnu diena.

- Brokastīs katrs sev cep plācenīšus, gatavojot brokastis – atceramies tautasdziesmas – uzdziedam!
- veicam dažas izdarības ar pelniem;
- tinam cietus un lielus dzijas kamolus.

Mājās braukšana.

METENI MĀCĪBU PRIEKŠMETU SATURA KONTEKSTĀ - IDEJAS:

Izzināmie jautājumi	Mācību priekšmetu saturs	Praktiskas idejas skolēnu darbībai	Mācību priekšmeti un nodarbību skaits
<p>Kā tradīcijām atbilstoši svin Metenus?</p> <p>Kā izgatavot masku, izmantojot instrukciju?</p> <p>Kā sašūt maisiņu (pelnam)?</p> <p>Kāpēc svin Metenus?</p>	<p>LATVIEŠU VALODA vārdu krājuma bagātināšana ar jauniem vārdiem: <i>lini, mieži, Metenis, pelni, grieztavās, senlatviešu Jaunais Gads un Gada beigas</i>; dialogiskās runas pilnveide, iesaistoties jēgpīnā sarunā par veicamo darbu nozīmi, dainas, mīklas, ticējumi, krustvārdu mīklas</p> <p>SOCIĀLĀS ZINĪBAS ciemošanās, lielīšanās, darbošanās komandā – sadabības nozīme kopīga darba īstenošanā. <i>Noderēs, kad vizināsies ar ragavām, vai spēlēs komandā sniega pikas, vai ies budēļos</i></p>	<p>Gatavot maskas, šūt (vai izšūt) maisiņus, mācīt tautasdziesmas, iepazīties ar tradīcijām un rituāliem, iemācīties rotaļdejas.</p>	<p>Latviešu valoda (2 – 3 nodarbības)</p> <p>Sociālās zinības (2 nodarbības)</p> <p>Dizains un tehnoloģijas (2 nodarbības)</p> <p>Matemātika (1 nodarbība)</p> <p>Mūzika (1 – 2 nodarbības)</p> <p>Vizuālā māksla (1 nodarbība)</p> <p>Sports un veselība (1 nodarbība)</p>
<p>Kas ir pateicība?</p> <p>Kad tu esi izjutis pateicību?</p> <p>Ko nozīmē pateikties par ražu?</p> <p>Kam pasakās par labu ražu?</p> <p>Kas ir Jumis?</p> <p>Kur tas mīt?</p> <p>Kāpēc Jumi ķer?</p> <p>Kā ķer Jumi?</p>	<p>DIZAINS UN TEHNOLOĢIJAS masku veidošana, maisiņu šūšana (vai izšūšana), materiālu sagatavošana, instrukcijas izmantošana izstrādājuma izgatavošanā</p> <p>MATEMĀTIKA tradīciju iepazīšana, Meteņa dienas noteikšana (7 dienas pirms Lieldienām, pīrāgu un to sastāvdaļu daudzuma aprēķināšana)</p>		

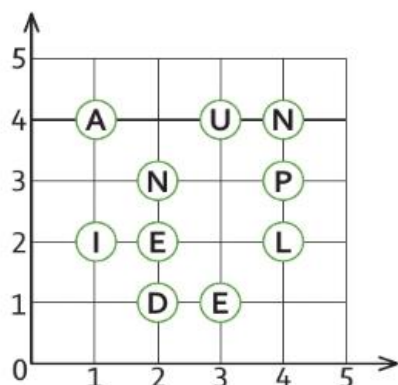
<p>Kas ir Meteņu vakars un Pelnu diena?</p> <p>Kāpēc Meteņos vizinās ar ragavām?</p> <p>Kāpēc jāpabeidz vairāki darbi līdz Meteņiem? Ko nozīmē izdzīt Meteni?</p> <p>Kāpēc Meteņos iet ciemos?</p> <p>Vai tu un tava ģimene iet ciemos?</p>	<p>MŪZIKA</p> <p>iepazīšanās ar tautas dziesmām un dejām, kas raksturīgas Meteņiem.</p> <p>Dziesmu skandēšana un ritmizēšana</p>		
	<p>VIZUĀLĀ MĀKSLA</p> <p>masku krāsošana un izrotāšana. Raksta zīmēšana (krāsu savienojumi, atbilstoši apģērbam)</p>		
	<p>SPORTS UN VESELĪBA</p> <p>Braukšana ar ragaviņām, rotaļu spēles</p>		

PIELIKUMI

(uzdevumi, kas integrējami dažādos mācību priekšmetos, masku vizuālie materiāli, dziesmas, u.c. noderīgi materiāli)

5. Meteņos beidzas ziema.

Atrodi atbilstošos burtus un uzzini, kā sauc pavasara sākuma dienu!

Burts	→	↑
1.	4	3
2.	2	2
3.	4	2
4.	2	3
5.	3	4
6.	2	1
7.	1	2
8.	3	1
9.	4	4
10.	1	4

6. Risini! Uzzini, kuras tradīcijas ir saistītas ar Meteņu svinēšanu! Ja izteiksmes rezultāts ir pāra skaitlis, tad tradīcija ir saistīta ar Meteņiem.

Vizinās ar kamanām.
$25 + 7 - 12$

Vecāki met bērniem dāvanas no bēniņiem.
$28 - 16 + 30$

Pareģo laiku un zīlē.
$52 - 7 - 9$

Svin 3 dienas.
$86 + 14 - 40$

Pin vainagus.
$34 + 7 - 10$

Ēd cūkgaļu.
$32 - 8 + 24$

Brauc ciemos.
$36 + 9 + 15$

Ripina olas.
$100 - 30 - 23$

Cep miežu plāceņus.
$95 - 45 - 18$

Šūpojas.
$57 - 13 + 9$

Pēdējo reizi ziemā iet ķekatās.
$35 - 8 - 9$

UZDEVUMI

• Atrisināt krustvārdu mīklu vienkāršāk (1.) vai sarežģītāk (2.) (pēc izvēles):

1. izceltajā rāmī ierakstīts vārds PELNĀZIS;

2. visi kvadrātiņi ir tukši, un uzdevums formulēts šādi: ja ierakstīsi pareizos atminējumus, tad uzzināsi, kas Pelnu dienā klauvē pie piebaldzēnu durvīm.

1. Meteņu ēdiens.
2. Svinama diena laikā starp Ziemas svētkiem un Lielo dienu.
3. Degšanas pārpalikums.
4. Cik no ... nolaidos,
Tik no auss nokodos.
5. Tālu braukšu Meteņos
Ciema meitas ...
6. Kā var vizināties Meteņos, nekur tālu
neizbraucot?
7. Lai augtu gari lini, visiem vajag ...
8. Re, kāds balts un tīrs
Pagalmā stāv ...

Pirāgi

Metenis

Pelni

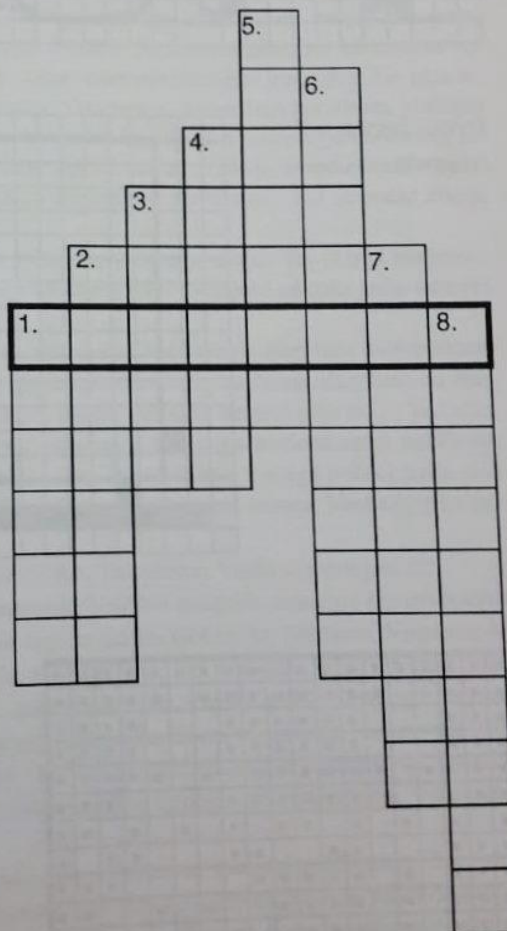
Kalna

Vizināt

Grieztavās

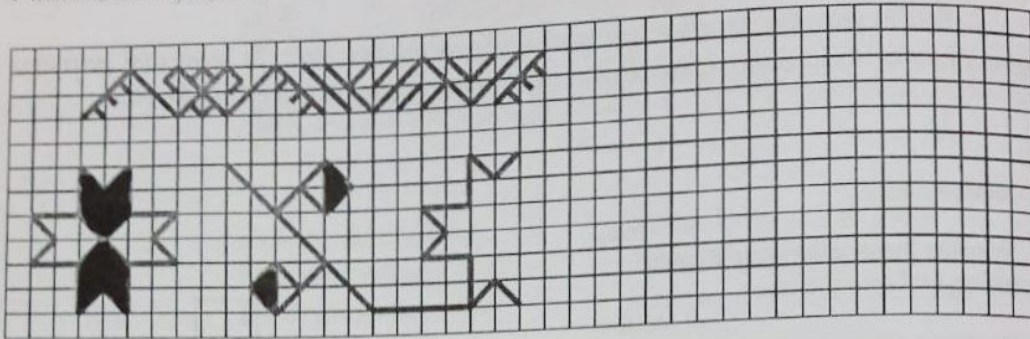
Lielities

Sniegavīrs

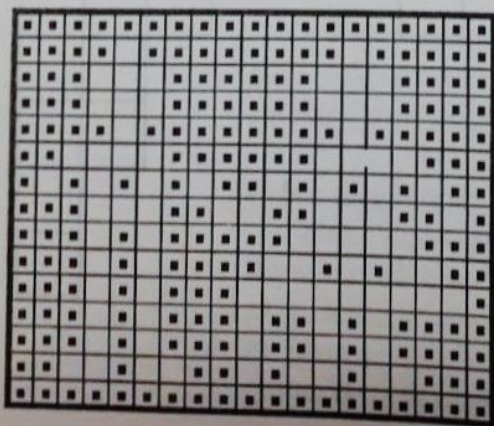
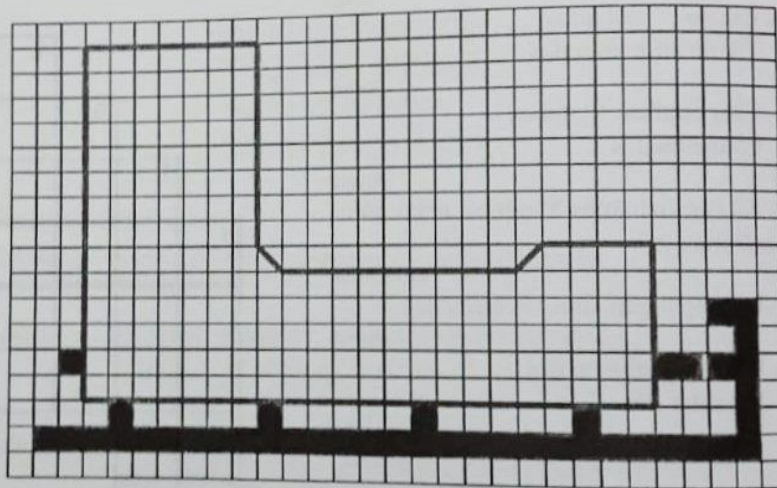

ORNAMENTU UN KRĀSU RAKSTI

Pabeidz Meteņa jostu rakstus.

*Izrotā vecās
ragavas.*

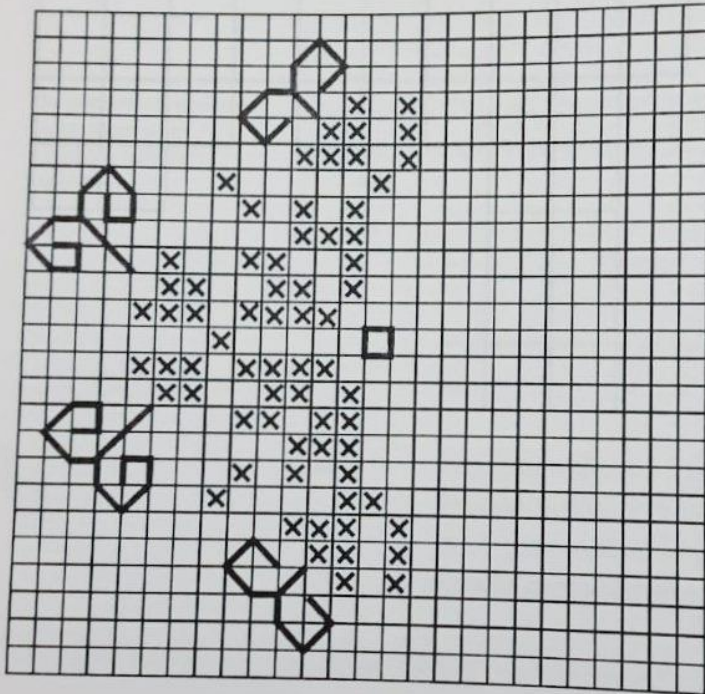
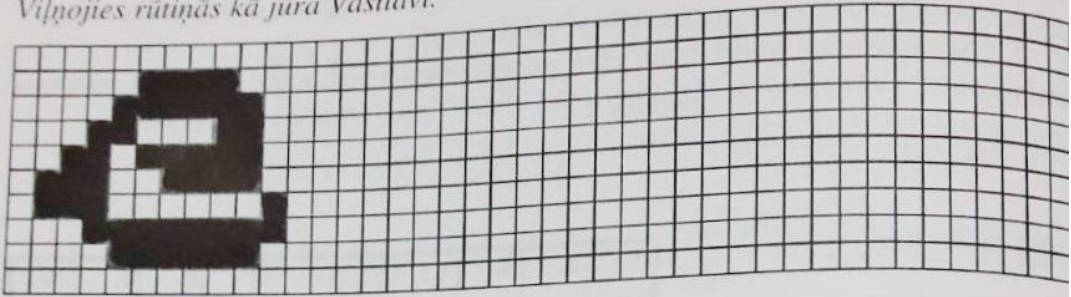

*Ja iekrāsosi punktotās rūtiņas,
uzzināsi, ko ķekatnieki nopēra par to,
ka neprata grāmatā lasīt.*

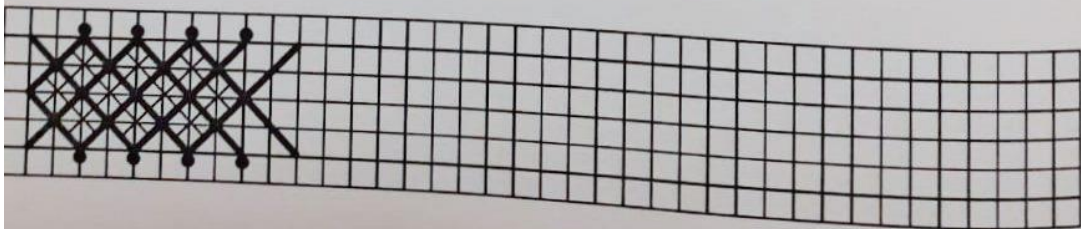
ORNAMENTU UN KRĀSU RAKSTI

Viļņojies rūtīnās kā jūra Vastlāvī.

*Pie jūras uz pavasara
pusi sniegs krīt lielām,
smagām pārslām.
Atjauno vienu no tām, ka
jau pa pusei izkususi.*

Turpini tīkla rakstu.

LĀCIS

Ietērpjas vienā vai divos uz kreiso pusi izgrieztos kažokos. Ja divi – viens rokām, otrs kājām. Zem kažoka uz muguras spilvens, lai Lāča vedēja vai dresētāja kūlieni nebūtu pārāk sāpīgi. Pie jostas un kaklā misiņa zvani. Galvā ziemenīca. Seja nosmērēta ar ogli vai sodrējiem. Seju var aizklāt ar cirtainu šinjonu. Dažkārt gatavo speciālu sejas masku vai Lāča galvu. Senāk Lāci atveidoja arī, no galvas līdz kājām aptinoties ar zirnājiem. Tas bija Zirņu lācis.

KAZA

Maska staigā "uz visām četrām", apsegta ar kažoku, aitādu vai ar salmiem apšūtu lakatu. Pie pieres piestiprināti radziņi no koka, salmu saišķiem, porolona u.c. Metāla stiepli (2-3 mm diametrā) izliec, galus izdur cauri cepures vai lakata pieres daļai un uzmauc ragus.

"Uz četrām" ilgi nestaigāsi, ērtāks variants – uz divām. Mugurā balta blūze, nebalināta lina brunči, priekšauts.

Galvā lakats ar piestiprinātiem radziņiem. Kaklā – zvans.

Seja nosmērēta ar sodrējiem.

Var izmantot malkas krāģīti.

GOVS

Uz krusta nostiprina galvu, kurai piešuj atbilstošas krāsas audumu, un nosedz šķērskoku. Krustā uzkar uz kreiso pusi izgrieztu vecu, garu mēteli, kura piedurknes (priekšējās) piebāž ar lupatām. Pie vidukļa piestiprina tesmeni – piepūstu gumijas cimdu.

IESIM ROTALĀS!

METEŅU DZĪŠANA

Metēņus ar lielu troksni dzen zemē no istabaugšas vai klētsaugšas. Bērniem pateikts, ka Metēņi metīšot zelta pogas, pīrāgus un dāvanas, tāpēc viņiem apakšā jātur maiss, tad arī paši Metēņi tur iekritīšot. Metēņu dzinējs jau iepriekš paņēmis līdzī spaini ūdens, to no augšas lej bērniem uz galvas un sauc, ka tie esot Metēņi. Šim ūdens rituālam jānodrošina lauku un lopu auglība.

METEŅU VIZINĀŠANĀS

Vizinājās gan ar ragaviņām no kalna (kalnu savlaicīgi sagatavoja, to salā nolejot ar ūdeni), gan ar zirgu vilktām kamanām tālākos ciemos. Trešais vizināšanās veids bija riņa rats. Iesaldēja ledū asi, uz kuras griezās ratu ritenis ar kārti un ragaviņām galā, – mūsu literatūrā tas plaši aprakstīts, un daudzviet tā vizinās arī tagad. Vieni sēž ragaviņās, bet citi griež kārti.

13

KLABATU skandina, uzsitot ar koka āmuriņu vai koka karoti. Gatavo no 1-2 cm bieza dēļa, vienā galā izurbjot divus caurumus un tajos ieverot auklu. Auklas galus sasiē ar tādu cilpu, lai dēlīti var pakārt kaklā. Skaņas augstumu regulē ar dēlīša garumu un biezumu. Šādus dēlīšus ar dažādu skaņas augstumu var pakārt uz kārts un ar karotes piesitieniem izvilināt melodiju. Tos var uzlikt arī uz pusēm pārlocītai virvei. Spēlējot dēlīši lēkā pa virvi, tādēļ jābūt pietiekami veiklam, lai pēc katra piesitiena dēlīti noliktu savā vietā.

14

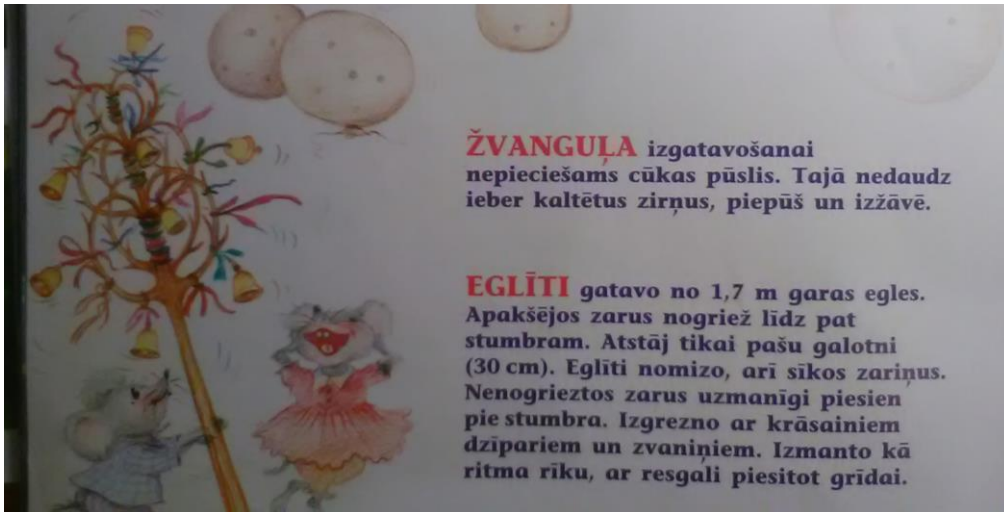
SPIEGANU gatavo no 10 cm gara koka puļķa. Vidū izgriež 20 mm platu robu. Izgriezto daļu saglabā. Robu nedaudz padziļina par 1 mm. Pāri robam puļķa garenvirzienā pārliet plānu bērza tāss sloksnīti un kopā ar izgriezto daļu iekļē robā. Spieganu skandina, spraugu pieliekot pie lūpām un pušot.

RŪCENI gatavo no cūkas kājas falangas, vidū izurbjot caurumu un ieverot diegu. Var gatavot arī no pogas. Rūceni rūcina, sāniski izstiepjot diegu.

VELAS DĒLI izmanto kā ritma rīku. To skandina, uzsitot vai velkot ar karoti vai koka zaru pa rievoto pusi.

KOKA IRBUĻA izdrašanai vajadzīgs tikai ass nazis un pusmetru garš taisns zars. To nomizo un apdarina konusveidīgu. Šāds "rādāmais kociņš" skandināms, turot aiz resgala un sitot pa galda, krēsla vai cita priekšmeta malu. Skanējuma augstums atkarīgs no tā, ar kuru irbuļa vietu uzsit.

ŽVANGŪLA izgatavošanai nepieciešams cūkas pūslis. Tajā nedaudz ieber kaltētus zirņus, piepūš un izžāvē.

EGLĪTI gatavo no 1,7 m garas egles. Apakšējos zarus nogriež līdz pat stumbram. Atstāj tikai pašu galotni (30 cm). Eglīti nomizo, arī sikos zariņus. Nenogrieztos zarus uzmanīgi piesien pie stumbra. Izgrezno ar krāsainiem dzipariem un zvaniņiem. Izmanto kā ritma rīku, ar resgali piesitot grīdai.

SKANOŠĀS PUDELES.

Nepieciešamas 3–5 tukšas 0,5–0,75 l šaurkaklu stikla pudeles, 1,0–1,2 m gara kārts un dažas 0,5 m garas aukliņas. Kārti tur rokās vai uzliek uz divām krēslu atzveltnēm, piesien ar ūdeni pildītas pudeles. Ja visās pudelēs ūdens vienādā augstumā, tad, piesitot ar metāla karotīti, visas skanēs apmēram vienādi. Pakāpeniski nolejot ūdeni, var iegūt četrus piecus toņus.

VELNA BUNGAS.

Rīka garums mēdz būt ļoti dažāds – sākot ar 50 cm un beidzot ar 1,5–1,7 m. Vispiemērotākais ir sauss zars ar diviem zariņiem vienos sānos. Starp tiem novelk vienu vai vairākas savītas tērauda stieples. Pirms stieplu nospriegošanas uz tām sver metāla ripas (20–25 mm diametrā) vai metāla korķus, kuros ar naglu izsists caurums. Skandina, ar resgali piesitot grīdai. Korķi un metāla ripas palecas un atkal nobirst; rodas īpatnēja, sanoša dimdēšana.

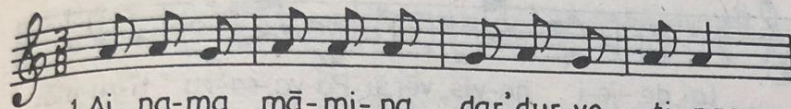

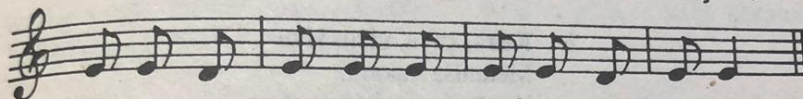
Tuvāk aplūkosim ķekatu izdarības Nīcā.
 Ķekatās iet Pelnu dienā, Pelnu dienas priekšvakarā, naktī un visu
 Pelnu dienu, lai vēlētu labu ražu un bagātību. Ķekatnieki ģērbjas uz āru
 izgrieztos kažokos, no pakulām pieliek ūsas un bārdu vai arī no salmiem
 nopin garas bizes un pieliek pie galvas. Sievietes pārģērbjas par vīriešiem,
 bet vīrieši — par sievietēm.

Ienākot namā, pirmo dziesmu dzied ar šādiem vārdiem:

Katrīna Kadeģe Nīcā

1. Ai, na-ma mā-mi-ņa, dar'dur-ve - ti-ņas,

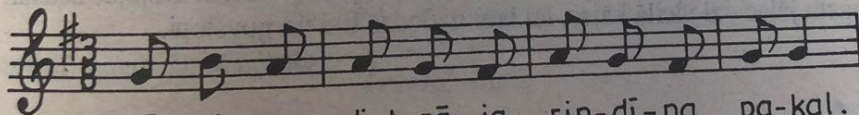

Ai, na-ma mā-mi-ņa, dar'dur-ve - ti-ņas!

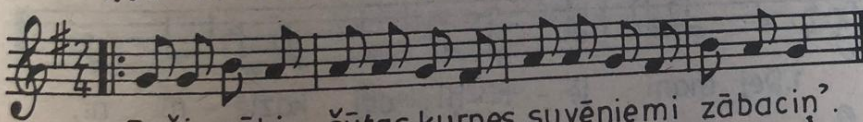
2. Ķekatas atbrauca Ar vezumīnis,	5. Ķekatas dancina Savus kumelīnus,
3. Ar rudzis, ar miežis, Ar kumelīnis.	6. Apkaltas kājīnas, Līdz zemei krētes.
4. Kas tur rībina Uz istubīnu,	

Dancojot pa istabu, dzied dažādus vārdus:

Ģēde Ķibure Bārtu

1. Cū - ki - na diet gā - ja, rin - dī - na pa - kaļ.

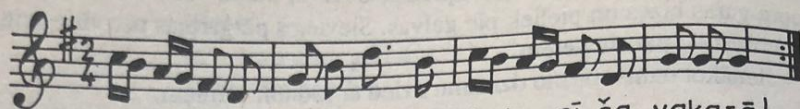

Paši cūki šūtas kurpes, suvēniemi zābaciņ'.

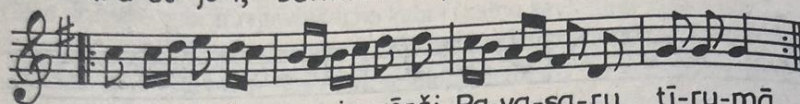
2. Cūkīna, māsīna Mēs abas godā: Tu sēdēji uz galdīna, Es galdīna galīnā.	3. Sasatiku cūkīnu Rindīnu vedām: Piecas cūkas, seši vepri, Kas to sīku suvēniņu.

Saimnieces dancināšana Meteņu dienā

No grām. L. Bērziņš un I. Bērziņa. Tēvu dziesma. —
R., 1944. — 202. lpp.

1. Pa-de-jo-i, sai-menie-ce, Me-te-nī-ša vakarā!

Lai de-jo-i go-vis, vērši Pa-va-sa-ru tī-ru-mā.

2. Ķuza, ķuza, vizu, vizu
Meteniša vakarā.
Kas ne ķuza, kas ne vizu,
Tam liniņi neziedēj'.

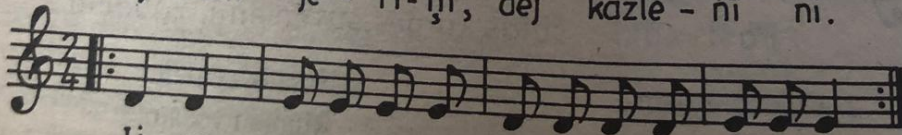
3. Čīgu, čāgu zaķīts lēca
No krūmiņa krūmiņā.
Tā čīgoja budelītis
No ciemiņa ciemiņā.

Meteni saimniece var dejot dārziņa vai apļa vidū. Norise, šķiet, ir divdaļīga, tātad otrajā mūzikas daļā apkārtdejojošie precīzi atkārto saimnieces kustības. Iespējams, ka saimniece var savā vietā likt dejotāju, kurš nemāk tieši atkārtot viņas kustības. Tomēr nevajadzētu atmest iespēju, ka saimniece dejo pa priekšu, bet visi pārējie pakal virknē. Dejojot noteikti augstu jālec vai jācilā kājas, lai labi padodas lini un govslopi.

Otīlija Spuldziniece Talsos

1. Dej mani jē-ri-ņi, dej kazlē-nī ni.

Ij es pa-ti de-ju Me-te-nī-šu va-ka-rā.

Metēņu dienas gājiens

Nāc nākdamis, Metenīti,
Daudz uz tevi gaidītāj'!
Gaid' arāji, ecētāji,
Gaid' miezišu sējējiņ'!

Metens nāca pār kalniņu.
Ko, Meteni, atnesīs'?
Cūkas ausi atnesīsī,
Miežu miltu plācenīti.

Metēņami pieci dēli,
Visi pieci arājiņ'.
Metēņami piecas meitas,
Visas piecas malējiņ's.

Uz Meteni tālu braucu,
Lai liniņi gari aug.
Uz Lieldienu šūpojosi,
Lai telītes barojas.

Attiecīgās melodijas dziedātas Metēņa masku gājiena laikā un, iespējams, arī apdziedoties, vizinoties... Ķekatu gājiena laikā ķekatnieki lēca, virzoties virknē.

Mārgieta Otaņķe Bārtā

1. Ka-vā-jat ī-le-nus, ka-vā-jat su-sekļus!
Ķe-ka-tu pul-kā rā-vē-ji ļaudis.

2. Miesmeti, melnaci,
Kur liki gaļu?
— Klētī, plauktā,
Krustiņš virsū.

3. Miesmeti, melnaci,
Kam nāci agri,
Pirāgi necepti,
Nebeķerēti.

4. Miesmetis, melnaxis,
Apēda gaļu;
Lieldienu Mārgrieta,
Tā taupa bērniem.

Metēna balss

Brīva ritma

1. Me-ten's kak-tā su-kā-jā-si, Pel-nu die-nas gai-dī-dams, Metēna balss
su-kā-jās, Pel-nu die-nas gai-dī-dams, Pel-nu die-nas gai-dī-dams

2. Nu atnāca Pelnu diena,
Bēdz, Meteni, aizkrāsne.

Vizu, vizu, Metenīti

1. Vi-zu, vi-zu, Me-te-nī-ti, pa-ņu-dis, pa-ņu-dis,
no kal-ni-ņa le-ji-ņā-i, pa-ņu-dis, pa-ņu-dis

2. Lai aug man gari lini
Zeltotāmi podziņāmi.

3. Viza, viza kamanīņas
Meteniša vakarā.

4. Tā vizēja liniņam
Zelta pogas galiņā.

Iesim rotalās un dancosim!

Padejoji, saimeniece

1. Pa-de-jo-i, sai-mi-nie-ce, Me-te-nī-ša va-ka-rā!

Lai de-jo-ja go-vis, vēr-ši pa-va-sa-ru tī-ru-mā.

I Bērziņš un I Bērziņa.
Tēvu dziesma. Rīga, 1944, 202. lpp.

1. Pa-de-jo-i, sai-mi-nie-ce, Me-te-nī-ša va-ka-rā,
Pa-de-jo-i, sai-mi-nie-ce, Me-te-nī-ša va-ka-rā,
Lai de-jo-i go-vis, vēr-ši Pa va-sa-ru tī-ru-mā.

2. Ķuza, ķuza, vizu, vizu
Meteniša vakarā,
Kas ne ķuza, kas ne vizu,
Tam liniņi neziedēj.

3. Čīgu, čāgu zaķī's lēca
No krūmiņa krūmiņā,
Tā čīgoja budelītis
No ciemiņa ciemiņā.

ena bija pēdējā
aimnieciskais
ārtas dziesmu

tu lietuviešu
dā vārdam
beidzas, lai

krieviem,
n Eiropas
pavasara
par labu
nosau-

m - jo
a Kur-

03

Pierakstīta Madonas Saikavā

1. Me-tens kak-ta su-kā-jā-si, Pel-nu die-nas
gai-dī-dams, Me-tens kak-ta su-kā-jās,
Pel-nu die-nas gai-dī-dams, Pel-nu die-nas gai-dī-dams.

2. Nu atnāca Pelnu diena,
Bēdz, Meteni, aizkrāsne.

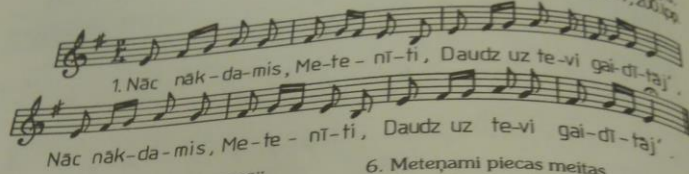
Pierakstīta Valkas Bejā 1891

1. Vi-zu, vi-zu, Me-te-nī-ti, Pa-ņu-dis, pa-ņu-dis,
No kal-ni-ņa le-ji-ņā-i, Pa-ņu-dis, pa-ņu-dis.

2. Lai aug mani gari lini
Zeltotāmi podziņāmi.

L. Bērziņš un I. Bērziņa.
Tēvu dziesma. Rīgā, 1944., 200. lpp.

1. Nāc nāk-da-mis, Me-te-nī-ti, Daudz uz te-vi gai-dī-taj.
2. Gaid' arāji, ecētāji,
Gaid' miežu sējēji.
3. Meten's nāca pār kalniņu:
Ko, Meteni, atnesis?
4. Čūkas ausi atnesisi,
Miežu miltu plācenīti.
5. Meteņami pieci dēli,
Visi pieci arājiņ'.
6. Meteņami piecas meitas,
Visas piecas malējiņ's.
7. Uz Meteni tālu braucu,
Lai liniņi gari aug,
8. Uz Liekdienu šūpojosi,
Lai telites barojās.

SKAŅU RAKSTI

Vķ Beja, Gldz 233

Dziesmas

Vi- zu, vi- zu, Me- te- nī- ti, pa- ņu- dis, pa- ņu- dis;
No kal- ni- ņa le- ji- ņā- i, pa- ņu- dis, pa- ņu- dis!

Vizu, vizu, Metenīti,
No kalniņa lejiņā,
Lai aug man gari lini
Zeltotāmi podziņāmi.

Viza, viza kamaniņas
Meteniša vakarā;
Tā vizēja liniņam
Zelta pogas galiņā.

Dobeļe (Līgatne), Gldz 232, Bdz: 160, 242

Nāc nāk- da- mis, Me- te- nī- ti, daudz uz te- vi gai- dī- tāj'!
Nāc nāk- da- mis, Me- te- nī- ti, daudz uz te- vi gai- dī- tāj'!

Nāc nākdamis, Metenīti,
Daudz uz tevi gaidītāj'!

Meteņami pieci dēļi,
Visi pieci arājiņi.

Gaid' arāji, ecētāji,
Gaid' miezišu sējējiņ'!

Meteņami piecas meitas,
Visas piecas malējiņas.

Metens nāca pār kalniņu:
Ko, Meteni, atnesīs'?

Uz Meteni tālu braucu,
Lai liniņi gari aug.

Cūkas ausi atnesīsi,
Miežu miltu plācenīti.

Uz Lieldienu šūpojosi,
Lai telītes barojās.

• *Saimnieces deļa.*

Gldz 235, variants

Pa-de-jo-i, sai-mi-nie-ce. Me-te-ni-ša va-ka-rā!

Lai-de-jo-i go-vis, vēr-ši pa-va-sa-ru tī-ru-mā.

Padejoi, saimniece,
Meteniša vakarā!
Lai deļoi govīs, vēŗši
Pavasaru tīrumā.

Ķuza, ķuza, vizu, vizu
Meteniša vakarā.
Kas ne ķuza, kas ne vizu,
Tam liniņi neziedēja.

Čīgu čāgu zaķīts lēca
No krūmiņa krūmiņā.
Tā čīgoja budēlītis
No ciemiņa ciemiņā.

Sākuma

stāvoklis. Visi stāv aplī, Saimniece ar slotu vidū.

1. daļa. Dziedot "Padeļoi ...", visi lēķā no vienas kāļas uz otru. Saimniece vidū deļo ar slotu, kā tik nu māķ.
2. daļa. Pie kura Saimniece uzsit trīsreiz ar slotu, tas ar blakusstāvošo griežas elķoņos. Otrās daļas beigās Saimniece iedod slotu rokās jaunajai Saimniecei.

• Pelnu dienas raksturīgākā spēle ir "pelnu sargāšana", taču spēlē arī citas spēles un iet rotaļās: "velķ šautras", "dur suseķli", puiši cīkstas, vilķdamies pirkstiem, u. tml.

Pelnu sargāšana.

Pelnu dienā jāvaktē pelni. To dara tā: plāna bedrītē ieļej ūdeni uz pelniem. Vaktētājs paņem rokā bērza žāgaru un sēd tā, ka kāļas atrodas abēļpus bedrītes. Kas nāķ klāt, tam uzdod ar žāgaru. Bet, kas zina, tas sakampj vaktētāju aiz kāļām un izraun bedrelei šļūķu cauri.

Cs Druviena, Gldz 228

Ak tu, cū-ku Te- ni- siņ, ta- vu slaidu si- vē- niņ', Ak tu, cū-ku
Te- ni- siņ, ta- vu slaidu si- vē- niņ', ta- vu slai- du si- vē- niņ'.

Metens kaktā sukājās,
Pelnu dienas gaidīdams;

Metens veda Pelnu dienu
Ar šķībām ragavām;

Pelnu diena kurpītēs,
Baltajās zeķītēs.

Sasašķieba, sasašķieba,
Nosavēla lejiņā.

KUSTĪBU RAKSTI

• Jēriņu deļa.

Talsi, Gldz 230, skat. arī "Vieplu vērpete"

Dej ma- ni jē- ri- ņi, dej ka- zu- lē- ni,
Ij es pa- ti de- ju Me- te- nī- šu va- ka- rā.

Dej mani jēriņi,
Dej kazulēni,
Ij es pati deju
Metenišu vakarā.

Lec mani jēriņi,
Lec kazulēni,
Ij es pati lecu
Metenišu vakarā.

Sākuma stāvoklis. Visi stāv aplī ar seju uz vidu.

1. daļa. Dziedot "Dej mani jēriņi ...", visi ritmiski virzās sāniski pa apli ar pievilciena soli.

2. daļa. Dziedot "Ij es" – palēciens uz labās kājas, "pati deju" – uz kreisās kājas, "Metenišu vakarā" – apgriežas uz vietas ar tecīgus soli. Otrreiz pēc abiem palēcieniem apgriežas uz otru pusi.

1. BALTĀ PUĶE

T — Liksna L; M, A — L

Kam maņ be-ja bol-ta pu-ķe, Kur as vi-ņu stō-dy-nōš'?

Kam maņ be-ja bol-ta pu-ķe, Kur as vi-ņu stō-dy-nōš'?

Augstajā kaļņeņā,
 Boltajā smēleitē.
 Maņ izauga bolta puke
 Da pošim debesim.
 As izkōpu debesīs
 Pa tōs pukis zareņim.
 Tī atrodu Dīva dālu
 Kumeleņu sadlojūt.
 Lobreiteņ, Dīvs paleidz,
 Kumeleņu sadlojūt!
 Dīv' dēleni, brōleleni,
 Vai redzēji tāv' ar mōti?

Tovs tēteitis ar mameņu
 Jūrmali kōzys dzer.
 Nūsakolu zūbineņu
 Nu biteišu dzanyugleņu,
 Izrūcēju tāv' ar mōti
 Nu deveiņu etslēdzeņu.
 Sakopovu Jyuru mōti
 Deveinimi gobolim.
 Sasatreiņa malni svōrki
 Jyuru mōtis asneitē.
 Oi, tēteit, oi, mameņ,
 Kur byus jūs izmozgōt?

4. DZĪT LIETUVĒNU

A — K, Z

Rotaļnieki nospriež, kuram jāgaida lietuvēns. Viens nostājas apakšā, tur izplestu maisu un gaida, kad pārējie lietuvēnu no klēts vai kūts augšas dzīs zemē. Dzinēji uzkāpj augšā, kādu laiciņu dzenā lietuvēnu — daudzās un trokšņo, tad paķer ķipi ar ūdeni un gāž gaidītājam uz galvas.

Lietuvēnu gaidīt, protams, var piedabūt tikai tādu, kurš spēli nezina.

5. PĀDES DĪDĪŠANA

T, A — Vanga, Raņķi, Snēpele, Kazdanga, K; M — Grobiņa K

Divas trīs nedēļas pēc bērna dzimšanas rīkoja krustības. Kad sagādāts viss nepieciešamais, tad izvēlējās krusttēvu un krustmāti un salūdza viesus — kūmas.

Ar nokrustīto bērniņu, pārbraukuši no baznīcas mājās, kūminieki papriekš ieturēja maltīti, pēc tam dancināja pādi. Tas notika šādi. Vispirms krusttēvs vai krustmāte bērnu cilāja te paceļot, te nolaižot, sīkiem soļiem grozoties plāna vidū. To darot, pādes didītājs vai didītāja teica didāmo dziesmu. Pārējie kūminieki, stāvēdami aplī un grozoties dziesmas ritmā, palīdzēja dziedāt.

Teicējs

Būs ma - ne vie - nam Div' dar - bus da - rīt,

Locītāji

Būs ma - ne vie - nam Div' dar - bus da - rīt.

Vilcēji Ē —

Teicējs

Pā - di ves - ti baz - nī - cē - i, pirmam pā - di dan - ci - nāt,

Locītāji

Pā - di vesti baznī - cē, pirmam pā - di danci - nāt.

Vilcēji Ē —

*Tī, dēleņ, izmozgōsi,
Kur deveinis upis tak.
Oi, tēteit, oi, mameņ,
Kur byus jūs izkaļtēt?
Tī, dēleņ, izkaļtēsi
Ōbulzīdu dōržeņā.*

*Oi, tēteit, oi mameņ,
Kur byus jūs sarullēt?
Tī, dēleņ, sarullēsi,
Zalta rullis kambarī.
Tī bej divi jumpravenis,
Rullis vīni vōkinoj.*

Rotaļnieki pa pāriem nostājas jauktā dārziņā. Dziedot melodijas lēno daļu, visi iet dejas ceļa virzienā. Dziedot straujo daļu, pāri ātri griežas elkoņu satvērienā. Dziedot nākamās pantus, darbību atkārtō.

2. METEŅU VIZINĀŠANĀS, I

T, M — Valka V; A — Jaungulbene V

Metēnos bērni un jaunieši salasījās pulkos un vizinājās no kalniem gan ar lielām, gan ar mazām ragavām. Protams, arī dziedājuši.

58085

Vi - zu, vi - zu, Me - te - nī - ti, pa - ņu - dis, pa - ņu - dis !

No kal - ni - ņa le - ji - ņā - i, pa - ņu - dis, pa - ņu - dis !

*Lai aug man gari lini, paņudis, paņudis,
Zeltotāmi podziņāmi, paņudis, paņudis.*

3. METEŅU VIZINĀŠANĀS, II

A — Ilūkste Z

Pagatavo grietzavas: ledū stateniski iestiprina 1 metru garu balķēnu, kam galā dzelzs ledzītis — stienītis vai resna nagla. Uz iedzītņa uzmauc 3—4 metrus garu kārti ar izurbtu caurumu apmēram 1 metru attālumā no resnākā gala. Kārts tievgalim piesien ragavas. Stiprākie puīši stumj kārts resgali un vizina ragavās sēdošos.

TUKUMA
DZĪVOTĒKA